

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА;
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

УДК 343
DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.1.22>

ГАГАЧ В.А.

**КРИМІНАЛІСТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ
В СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНИХ
ІЗ ПІДРОБКОЮ ДОКУМЕНТІВ**

**FORENSIC CLASSIFICATION OF CRIMINAL OFFENSES IN THE FIELD
OF ECONOMIC ACTIVITY RELATED TO FORGERY OF DOCUMENTS**

Стаття присвячена проблематиці криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, пов'язаних із підробкою документів. Автором було проаналізовано наукові погляди із питань сутності, теоретичного і практичного значення криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, пов'язаних із підробкою документів та відомості судово-слідчої діяльності. Зауважено, що використання підроблених документів під час вчинення кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, як свідчить практика, є дуже поширеним серед злочинців. З метою формування авторського бачення стосовно криміналістичної класифікації цього виду кримінальних правопорушень розглянуто співвідношення між їх кримінально-правовою та криміналістичною класифікацією. Автором констатовано, що під час формування криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, пов'язаних із підробкою документів слід враховувати спосіб його вчинення, зокрема спосіб підробки документа та вид документа, що є предметом підробки. Криміналістичну класифікацію кримінальних правопорушень вказаного виду слід вважати динамічною та гнучкою, оскільки вона адаптується під зміна законодавства, появу нових способів вчинення кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, пов'язаних із підробкою документів та здійснюється з метою спрощення процесу їх пізнання, оптимізації розробки методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, підвищення ефективності роботи правоохоронних органів.

***Ключові слова:** криміналістична класифікація, криміналістична методика, організація розслідування, кримінальні правопорушення в сфері господарської діяльності, підробка документів, службове підроблення.*

The article is devoted to the problems of forensic classification of criminal offenses in the field of economic activity related to the forgery of documents. The author analyzed scientific views on the essence, theoretical and practical significance of forensic classification of criminal offenses in the field of economic activity, related to forgery of documents and information of judicial and investigative activities. It was noted that the use of forged documents during the commission of criminal offenses in the field of economic activity, as practice shows, is very common among criminals. In order to form the author's vision regarding the forensic classification of this type of criminal offenses,

the relationship between their criminal and forensic classification was considered. The author stated that during the formation of the forensic classification of criminal offenses in the field of economic activity, related to the forgery of documents, the method of its commission should be taken into account, in particular, the method of document forgery and the type of document that is the subject of forgery. Forensic classification of criminal offenses of the specified type should be considered dynamic and flexible, as it adapts to changes in legislation, the emergence of new ways of committing criminal offenses in the field of economic activity, related to the forgery of documents, and is carried out with the aim of simplifying the process of their recognition, optimizing the development of methods of individual investigations types of criminal offenses, increasing the efficiency of law enforcement agencies.

Key words: *forensic classification, forensic methodology, investigation organization, criminal offenses in the field of economic activity, forgery of documents, official forgery.*

Постановка проблеми. Криміналістична класифікація кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, пов'язаних із піддробкою документів відіграє важливу роль під час формування методики розслідування вказаного виду кримінальних правопорушень, та є важливим інструментом для здійснення аналізу, розслідування та запобігання такої злочинності, сприяючи підвищенню ефективності заходів боротьби з кримінальними правопорушеннями в сфері господарської діяльності.

Важливість здійснення криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень обумовлюється науковцями-криміналістами, які констатують, що без логічно обґрунтованої криміналістичної класифікації злочинів побудувати систему окремих криміналістичних методик неможливо [1, с. 14].

Крім того, формування криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, пов'язаних із піддробкою документів повинно відбуватись на основі аналізу теоретичних та практичних рекомендацій. Як слушно зазначає Ю.М. Черноус практичні й наукові знання взаємозалежні та взаємозумовлені, та складають емпіричну базу для застосування наукових знань, а також в результаті наукових досліджень одержують наукове обґрунтування і включаються до наукових знань. Таким чином результати наукового пізнання в міру впровадження в практику стають практичними знаннями [2, с. 478].

Специфіка кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності полягає в тому, що вони посягають на різні сфери економічних відносин, порушують функціонування окремих галузей господарської діяльності, завдають значних збитків економіці держави. Крім того, слід наголосити, що особливості підроблення документів, як способу вчинення вказаної групи кримінальних правопорушень є їх зв'язок з певними складовими економіки: власністю, виробництвом, використанням трудових ресурсів і розрахунків тощо.

Вказане в свою чергу обумовлює необхідність проведення криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, пов'язаних із піддробкою документів, що дозволить повною мірою розкрити особливості кожної окремої класифікаційної групи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній науковій літературі загальні питання криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень розглядалися такими вітчизняними вченими як: В.А. Журавель, А.Ф. Волобуєв, А. В. Іщенко, О.В. Пчеліна, Р.Л. Степанюк, В. В. Тіщенко, В. Ю. Шепітько, Б.В. Щур. При цьому, більш ґрунтовно особливості криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності були предметом дослідження таких сучасних науковців-криміналістів: Г. А. Матусовського, І.В. Пашинської, В. Д. Пчолкіна, С. С. Чернявського. Загальні теоретичні засади та рекомендації щодо здійснення класифікації кримінальних правопорушень у криміналістичній методиці, у тому числі й у методиці розслідування кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, розроблені науковцями послужать підґрунтям для нашого наукового дослідження. Актуальною на сьогодні залишається розроблення криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, пов'язаних із піддробкою документів.

Мета статті є аналіз наукових джерел і вивчення матеріалів слідчої та судової практики у кримінальному провадженні про кримінальні правопорушення в сфері господарської діяльності, зокрема пов'язаних із піддробкою документів та розроблення їх криміналістичної класифікації.

Виклад основного матеріалу. Організація розслідування кримінальних правопорушень становить собою складну та упорядковану діяльність уповноважених органів, спрямовану підвищувати ефективність розслідування, сприяти його всебічності, повноті та об'єктивності, а також вирішенню завдань кримінального судочинства в цілому, отже її здійснення повинно відбуватися із дотриманням кримінально-процесуальних правил, із використанням широкого спектру тактико-криміналістичних та техніко-криміналістичних засобів [3, с. 514]. Крім того, для ефективної організації розслідування кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, пов'язаних із підrobкою документів, зважаючи на складний характер та широку сферу злочинного впливу, важливим є проведення криміналістичної класифікації вказаного виду кримінальних правопорушень.

Традиційно в науці під криміналістичною класифікацією злочинів розуміється їх систематизація за криміналістично значущими підставами, що сприяє формуванню криміналістичних характеристик злочинів і розробленню окремих криміналістичних методик [4, с. 420].

При цьому, необхідність її створення і застосування доцільна тоді, коли кримінально-правової класифікації недостатньо для всебічного криміналістичного аналізу певної групи або виду кримінальних правопорушень. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, пов'язані із підrobкою документів слід відносити до кримінальних правопорушень, необхідність здійснення криміналістичної класифікації яких обумовлюється значною кількістю елементів її механізму, зокрема обстановкою вчинення кримінального правопорушення, типовими слідами, особливо злочинця, що різняться за сферою поширення злочинного впливу.

З позиції Б. В. Шура, загальна система класифікації злочинів складається з двох підсистем: кримінально-правової класифікації, побудованої за родами, видами, складами, способами вчинення злочинів, а також за об'єктивними і суб'єктивними ознаками, які містяться в кримінально-правових нормах; криміналістичної класифікації злочинів, в основі якої лежить кримінально-правова класифікація [5, с. 223]. Таким чином, вчений розглядає їх у взаємозв'язку та взаємозалежності, кожна з яких інформативно доповнює загальну систему класифікації кримінальних правопорушень. В свою чергу В. А. Журавель вважає криміналістичну класифікацію більш диференційованою, ніж кримінально-правову, оскільки формування її тісніше наближена до вимог практики [6, с. 162].

Ми погоджуємось з таким твердженням, оскільки криміналістична класифікація відображає сучасний стан злочинності та є більш гнучкою та динамічною, аніж кримінально-правова, що в свою чергу сприяє підвищенню ефективності розслідування конкретної групи кримінальних правопорушень, формуванню методико-криміналістичних рекомендацій.

А. П. Запотоцький слушно зауважує, що в криміналістиці класифікація кримінальних правопорушень ґрунтується на поєднаних кримінально-правових і криміналістичних критеріях. В основі такої класифікації, зокрема за класами, групами, підгрупами, видами та різновидами, передусім мають бути кримінально-правові ознаки. Загалом у криміналістиці розглядають два основні види класифікації: родову (за групами злочинів, об'єднаних однією главою Кримінального кодексу України) та видову, яку використовують у криміналістиці як основну ознаку під час розробки окремих криміналістичних методик [7, с. 33-34].

В контексті розслідування кримінальних правопорушень вчинених в бюджетній сфері, Р. Л. Степанюк зауважує, що критерії криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень більше інформативні ніж кримінально-правові, оскільки в основі такої класифікації є значущість для побудови теоретичних і практичних рекомендацій, спрямованих на вирішення основних завдань кримінального провадження». Саме тому, на його думку, класифікації мають відображувати насамперед суттєві у криміналістичному сенсі риси відповідної злочинної діяльності [8, с. 137].

Натомість О. В. Пчеліна, вважає, що криміналістична класифікація кримінальних правопорушень повинна здійснюватися в нерозривному зв'язку із кримінально-правовою характеристикою відповідного кримінального правопорушення, оскільки вона є основою кваліфікації кримінальних правопорушень. Зазначене авторка підкріплює твердженням про те, що працівники правоохоронних органів насамперед здійснюють кримінально-правову кваліфікацію події у відповідності із нормами Кримінального кодексу України, як наслідок, в разі відмови від кримінально-правового критерію криміналістична класифікація цілком втрапить свою практичну значимість, що є недопустимим. Саме тому, спочатку слід застосовувати кримінально-правовий критерій, а уже після – криміналістичний у якості деталізації та доповнення попереднього. Адже

специфіка об'єктів криміналістичної класифікації проявляється в тому, що в об'єкті поділу, на-самперед, повинні враховуватися закономірності, важливі в криміналістичному аспекті [9, с. 134]

Варто погодитись із такою позицією, оскільки співвідношення між кримінально-правовою та криміналістичною класифікацією кримінальних правопорушень визначається їхнім взаємозв'язком і функціональним призначенням. Кримінально-правова класифікація включає в себе систематизацію кримінальних правопорушень згідно з визначеними законом кримінально-правовими ознаками. Кримінально-правова класифікація визначає типи злочинів, їхні ознаки та кваліфікацію відповідно до чинного законодавства, встановлює правові наслідки порушення закону, такі як види покарань та інші правові наслідки.

Криміналістична класифікація натомість є систематизацією кримінальних правопорушень з погляду їхніх характеристик, методів вчинення, обставин та обстановки, що характеризують подію кримінального правопорушення, способів їх вчинення. Криміналістична класифікація допомагає органам досудового розслідування визначити підходи до розслідування, збирати докази та встановлювати злочинні зв'язки.

Співвідношення між цими класифікаціями полягає в тому, що кримінально-правова класифікація надає рамки для визначення типів і кваліфікації кримінальних правопорушень з точки зору закону, тоді як криміналістична класифікація доповнює це, концентруючись на практичних аспектах розслідування та збору доказів.

Отже, кримінально-правова та криміналістична класифікації є взаємопов'язаними і доповнюють одна одну, допомагаючи забезпечити комплексний підхід до розуміння та боротьби з кримінальною діяльністю.

Для прикладу, О. Мусієнко підставами криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень називає його ознаки, які вивчаються криміналістикою. У цьому аспекті найбільший інтерес викликає спосіб вчинення злочину, обстановка, а також місце й час, який минув із моменту вчинення злочину, включаючи сферу злочинної поведінки, типологічні та інші особливості злочинця, його кримінальний досвід, типологічні характеристики потерпілих та інше [10, с. 110–111].

З таким підходом можна погодитись, уточнивши, що наведені вище класифікаційні підстави можуть уточнюватися й доповнюватися залежно від тієї системи кримінальних правопорушень, які є об'єктом криміналістичного аналізу з метою систематизації. В науковій літературі вченими галузей кримінального права, кримінології та криміналістики робились спроби класифікації кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, при цьому з позиції кримінально-правових наук за основу було взято ознаки та види об'єкта, натомість криміналістична класифікація більш пристосована до практичних реалій, та більш детально розкриває механізм вчинення кримінального правопорушення.

Так, для прикладу, кримінально-правова класифікація розділяє кримінальні правопорушення на категорії проти власності, в сфері господарської діяльності, в сфері службової діяльності, громадської безпеки тощо, визначаючи їхні елементи складу та відповідність статтям закону. У той час, криміналістична класифікація може розглядати ці кримінальні правопорушення з погляду їхнього методу вчинення (наприклад, шахрайство, привласнення, легалізація тощо), способів приховання слідів, обставин, що свідчать про зв'язки між злочинами та інші деталі, необхідні для успішного розслідування.

Як зазначає І.В. Пашинська, специфіка кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності полягає в тому, що вони не лише скоюються у зв'язку чи в процесі функціонування економічних відносин, а й завдають економіці збитку, який може виражатися або у прямому зменшенні наявного фонду матеріальних цінностей державного, колективного, приватного власника, або в порушенні функціонування окремих господарських галузей чи господарських процесів, або в ускладненні реалізації соціально-економічних програм тощо [11, с. 77].

Крім того, кримінальні правопорушення в сфері господарської діяльності науковці відносять до широкого виду кримінальних правопорушень – економічної спрямованості, в сфері службової діяльності, кримінальні правопорушення проти власності. При цьому, як свідчать дані офіційної статистики Офісу Генерального прокурора станом на кінець 2023 року було зареєстровано 2,7 тис. кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Загалом, було викрито 10,4 тис. кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, з яких 3 тисячі за факти службового підроблення [12].

Крім того, серед органів, основним завданням якого є протидія кримінальним правопорушенням в економічній сфері є Бюро економічної безпеки (далі – БЕБ). З аналізу звіту за 2022 рік

детективами БЕБ розслідувалось 961 кримінальне провадження в сфері господарської діяльності. У 46 кримінальних провадженнях особам було повідомлено про підозру, направлено до суду 29 кримінальних проваджень. Згідно з відомостями Єдиного реєстру досудових розслідувань, за період з 01.01.2022 по 31.12.2022 органами БЕБ України зареєстровано 442 кримінальних провадження, у т.ч. підслідних детективам БЕБ, а саме: ст. 191 КК України – 89, ст. 199 КК України – 37, ст. 200 КК України – 5, ст. 203-2 КК України – 12, ст. 204 КК України – 24, ст. 205-1 КК України – 34, ст. 206 КК України – 2, ст. 206-2 КК України – 2, ст. 212 КК України – 165, ст. 212-1 КК України – 2, ст. 218-1 КК України – 2, ст. 219 КК України – 5, ст. 229 КК України – 1, ст. 232-2 КК України – 1, ст. 233 КК України – 1, ст. 358 КК України – 14, ст. 364 КК України – 3, ст. 366 КК України – 13 [13].

З позиції В. Д. Пчолкіна та В. В. Піддубного за кримінально-правовими ознаками до числа кримінальних правопорушень економічної спрямованості можуть бути віднесені діяння, відповідальність за які передбачена різними статтями КК України, які містяться в розділах проти власності та у сферах господарської і службової діяльності [14, с. 176].

Таким чином, до першої групи автори відносять кримінальні правопорушення, що здійснюються в системі економічних відносин спеціальним суб'єктним складом: організованою групою, злочинною організацією, спільнотою. Це кримінальні правопорушення проти власності (корисливо-ненасильницького характеру). До них, за умови відповідності визначенням вище ознакам, відносяться кримінальні правопорушення, що передбачені: ст. 185 КК України «Крадіжка»; ст. 190 КК України «Шахрайство»; ст. 191 КК України «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем»; ст. 198 КК України «Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом».

Натомість другу групу складають кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності: ст. 199 КК України «Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї»; ст. 201 КК України «Контрабанда»; ст. 204 КК України «Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів»; ст. 205 КК України «Фіктивне підприємництво»; ст. 209 КК України «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом»; ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)»; ст. 216 КК України «Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного збору чи контрольних марок»; ст. 229 КК України «Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару»; ст. 226 КК України «Фальсифікація засобів вимірювання»; ст. 227 КК України «Випуск або реалізація недоброякісної продукції»; ст. 358 КК України «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів». Та третя група – це кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності, вчинення яких супроводжується кримінальними правопорушеннями в сфері господарської діяльності: ст. 364 КК України «Зловживання владою або службовим становищем»; ст. 366 КК України «Службове підроблення»; ст. 369 КК України «Пропозиція або надання неправомірної вигоди службовій особі» [14, с. 202-206].

Інша група науковців кримінальні правопорушення в сфері економіки поділяє в залежності від пріоритетних напрямів економіки, зокрема таких її сфер, як: фінансово-економічна діяльність; відносини власності; господарська діяльність; службова діяльність корумпованих посадових осіб державних органів [15, с. 74-75].

Натомість С.С. Чернявський, який здійснив класифікацію злочинів економічної спрямованості за мотивами і метою їх скоєння. Зокрема, вчений вважає, що класифікацію злочинів економічної спрямованості за мотивами необхідно поділяти на злочини, вчинені: 1) з корисливих мотивів; 2) для полегшення вчинення інших злочинів; 3) для приховування інших злочинів, уникнення відповідальності за їх вчинення; 4) у зв'язку з перевищенням меж необхідної оборони; 5) у зв'язку з реалізацією помилкових особистих і суспільних інтересів; 6) у зв'язку з бажанням досягти певних цілей із найменшими витратами і зусиллями. Залежно від наявності мети у процесі вчинення злочину можлива така класифікація: злочини, вчинені з певною метою і без такої [16, с. 116].

В контексті нашого дослідження, під час формування криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, пов'язаних із підробкою документів слід враховувати спосіб їх вчинення, а також вид документа, який піддається модифікації. Використання підроблених документів під час вчинення кримінальних правопорушень в сфері

господарської діяльності, як свідчить практика, є дуже поширеним серед злочинців. Будь-який суб'єкт господарської діяльності має потенційну можливість використовувати, як часткову, так і повну фальсифікацію, фіксувати неправдиву інформацію будь-яким способом (матеріальна, інтелектуальна фальсифікація). Тому такі дії вражають уявною різноманітністю предметів підроблення. Крім того, підробка документів може здійснюватися з метою готування, вчинення або ж приховування кримінальних правопорушень.

Аналіз матеріалів слідчо-судової практики дозволяє виокремити кримінальні правопорушення в сфері господарської діяльності, за якими найчастіше правоохоронними органами виявляються факти використання фальсифікації документів, пов'язані зі вчиненням і приховуванням кримінальних правопорушень, передбачених ст. 205-1 «Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб - підприємців», ст. 212 «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)», ст. 218-1 «Доведення банку до неплатоспроможності», ст. 220-1 «Порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності», ст. 220-2. «Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи», ст. 223-1 «Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів» [17].

При цьому, зазначене коло кримінальних правопорушень в сфері економічної діяльності не є вичерпне, оскільки підробка документів може здійснюватися на будь-якому етапі підготовки, вчинення чи приховування кримінальних правопорушень в розглядуваній сфері.

Серед критеріїв, за якими можна класифікувати кримінальні правопорушення, вчинені способом підробки документів слід виокремити:

1) залежно від типу документа, який є предметом виготовлення або модифікації (документи фінансової, бухгалтерської звітності, ревізійні документи, документи що стосуються діяльності суб'єкта господарювання, податкові документи, банківські та інші документи);

2) в залежності від змісту підробленого документа, який впливає на відносини в сфері господарської діяльності (бюджетні, бухгалтерські, фінансові, податкові, митні тощо);

3) в залежності від суб'єкта на якого спрямовані злочинні дії пов'язані із підробкою документів (суб'єкти господарської діяльності, суб'єкти, які здійснюють митний контроль, суб'єкти, які здійснюють моніторинг руху коштів, суб'єкти бухгалтерського контролю тощо);

4) в залежності від характеру впливу відомостей, що містяться в підроблених документах, на суб'єкта господарської чи іншої діяльності, з метою впливу на прийняття певних рішень, чи утримання від певних дій (з метою видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону, ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування тощо);

5) в залежності від послідовності злочинних дій, пов'язаних із способами підготовки, використання та приховування кримінального правопорушення за допомогою підроблених документів.

Висновки. Отже, в основі криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, пов'язаних із підробкою документів є наявність систематизованого об'єкта класифікації, що зумовлений сукупністю кримінально-правових, кримінологічних і криміналістичних ознак.

Таким чином, криміналістична класифікація кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, пов'язаних із підробкою документів має значення для розуміння, аналізу та ефективного реагування на такі порушення. Важливість її здійснення полягає в тому, що криміналістична класифікація розглядуваного виду кримінальних правопорушень дозволяє вирішити такі основні питання:

1. Систематизація порушень: класифікація дозволяє систематизувати різні види кримінальних діянь в господарській сфері за їхніми основними ознаками та характеристиками. Це сприяє уточненню та розрізненню різних видів правопорушень, що полегшує їхнє подальше дослідження та розслідування.

2. Удосконалення методів розслідування: збільшення розуміння різних типів кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності допомагає правоохоронним органам розробляти більш ефективні та адаптовані потребами практики методи розслідування. Відповідно до типу кримінального правопорушення можуть застосовуватися різні підходи до збору доказів, використання експертної інформації та проведення слідчих (розшукових) дій.

3. Оптимізація запобігання злочинності: аналіз кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності за різними категоріями дозволяє здійснювати більш цілеспрямовані заходи з попередження злочинності в окремих секторах економіки. Це може включати спрямовані програми навчання, підвищення свідомості та підтримки для підприємств з певних галузей.

4. Покращення правового регулювання: Розуміння різних видів кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності допомагає удосконалювати та адаптувати законодавство, спрямоване на боротьбу з такою злочинністю. Це дозволяє законодавцям уточнювати процесуальні процедури, зменшувати кримінальні ризики та підвищувати ефективність правового реагування на подібні порушення.

Криміналістичну класифікацію кримінальних правопорушень вказаного виду слід вважати динамічною та гнучкою, оскільки вона адаптується під зміна законодавства, появу нових способів вчинення кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності, пов'язаних із підробкою документів та здійснюється з метою спрощення процесу їх пізнання, оптимізації розробки методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, підвищення ефективності роботи правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Шепітько В. Ю. Вибрані твори. Харків: Апостіль, 2010. 576 с.
2. Черноус Ю.М., Лісіцький А.В. Спеціальні знання у кримінальному провадженні: поняття, зміст, форми реалізації під час розслідування кримінальних правопорушень. *Електронний юридичний журнал*. 2023. №1. С. 477-480. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/112>.
3. Лелюк Т.І. Стан наукової розробленості проблем організації розслідування кримінальних правопорушень. *Наукові перспективи*. № 12(42). 2023. С. 511-524.
4. Криміналістика : підруч. / В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель [та ін.] : за ред. В.Ю. Шепітька. 5-те вид. переробл та допов. К. : Ін Юре, 2016. 640 с.
5. Щур Б.В. Проблеми співвідношення кримінально-правової та криміналістичної класифікації злочинів. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2016. Вип. 3. С. 217–224.
6. Журавель В. Криміналістична класифікація злочинів: засади формування та механізм застосування. *Вісник Академії правових наук України*. Х. : Право, 2002. № 3(30). С. 160–166.
7. Запотоцький А.П. Криміналістична класифікація злочинів у сфері будівництва. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*, № 1 (11), 2016. С. 32-43.
8. Степанюк Р. Л. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України : монографія / за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : НікаНова, 2012. 382 с.
9. Пчеліна О. В. Криміналістична класифікація злочинів. *Право і суспільство*. 2014. № 6-1. С. 304-309.
10. Мусієнко О. Криміналістична класифікація злочинів, які вчиняються за допомогою обману, як елемент окремої криміналістичної методики. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. 5/2. С. 109–114.
11. Пашинська І.В. Теоретико-методологічні основи розслідування організованої злочинності у сфері господарської діяльності. Дис...докт. юр. наук. Харків. 2023. С. 296.
12. Статистика Офісу Генерального прокурора. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
13. Звіт про діяльність Бюро економічної безпеки України за 2022 рік (відповідно до статті 35 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України»). URL: <https://esbu.gov.ua/storage/app/sites/32/uploaded-files/.pdf>.
14. Пчолкін В.Д., Піддубний В.В. Щодо криміналістичної класифікації економічних злочинів. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу* : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження професора М. В. Салтєвського (м. Харків, 8 листоп. 2017 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 175–177.
15. Пешко Я.С., Кубецька О.М., Остапенко Т.М. Поняття та класифікація злочинів, пов'язаних з економічною сферою. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 31 (70) № 5, 2020. С. 70–75.
16. Чернявський С. С. Тіньова економіка як підгрунтя організованої економічної злочинності в Україні: аспекти співвідношення. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ* : науково-теоретичний журнал. Київ. 2009. № 1 (62). С. 113–126.
17. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.